

במדבר במדבר כאילו ילדו

הפסוק וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשָּׁה בְּיוֹם דְּבָר ה' אֶת מִשָּׁה בְּהָר סִינִי, המופיע בפרשתנו, אינו מעורר כשלעצמו שום עניין יוצא דופן. אך כאשר בודקים אותו בהקשרו, מגלים את המפתיע שבו:

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשָּׁה בְּיוֹם דְּבָר ה' אֶת מִשָּׁה בְּהָר סִינִי: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן הַבְּכוֹר נָדָב וְאָבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר: אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים אֲשֶׁר מֵלֵא יָדָם לְכַהֵן: וַיָּמָת נָדָב וְאָבִיהוּא לְפָנֵי ה' בְּהַקְרָבָם אֲשֶׁר זָרַח לְפָנֵי ה' בְּמִדְבַר סִינִי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיִּכְהֹן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל פְּנֵי אֶהְרֹן אֲבִיהֶם:

משהו כאן חסר. הכותרת המופיעה בפסוק הראשון מבטיחה לנו את תולדותיהם של אהרן ומשה, אך בפועל מופיעים רק בניו של אהרן. בעקבות כך מצטט רש"י את חז"ל ואומר:

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשָּׁה - ואינו מזכיר אלא בני אהרן. ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה. מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו.

כלומר, בניו של אהרן, הם גם בניו של משה, שהרי המלמד תורה נעשה כאב לתלמידו. אך חלק מן המפרשים מוסיפים להקשות במה נשתנו בניו של אהרן משאר בני ישראל, והרי משה, מכונה אצלנו משה רבנו, שהרי לימד את כל עם ישראל תורה.

תשובה מעניינת לכך מופיעה בפירוש העמק דבר של הנצי"ב מוולוז'ין:

אבל הענין שמה שאמרו כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, היינו **בחכמת התלמוד** שנעשה על פי זה בריה חדשה ... ובמדבר לא הרבה חכמו עוד בחכמת התלמוד, עד בואם לערבות הירדן שם באר את התורה לפני כל ישראל ... אבל במדבר היו בני אהרן המיוחדים בזה משום הכי נחשבו המה תולדות משה.

מהו ההבדל בין חכמת התלמוד לחכמת התורה האחרת, ומדוע דווקא היא משולה ללידה?

לשם כך יש להבין מהו תלמוד. כיום, זהו שמו של ספר. אך בזמן חז"ל שימשה המילה הזאת לתאר סוג של לימוד, השונה מלימוד המשנה.

לומדי המשנה, שינו בעל פה כמות גדולה של חומר, עד שידעו אותו על בוריו. בניגוד לכך, ללומד התלמוד מטרה אחרת. התלמוד הוא הנסיון להבין את המשנה, לעמת בין משניות שונות, ולהסביר את השוני ביניהן, על מנת לקבוע מסקנות הלכתיות חדשות. אם כן, מטרת לימוד המשנה היא **הידיעה**, מטרת לימוד התלמוד היא **ההבנה**.

מכאן נובע הבדל נוסף – לומדי המשנה (המכונים גם תַּנְאָאִים) אינם רשאים לפסוק הלכה. גם אם הם יודעים את הכל בעל פה, לא בהכרח שהם מבינים את הסיבה לכל דבר, ולכן הם מוגבלים בהסקת מסקנות. זהו בדיוק התחום של בעלי התלמוד, היכולים להבין דבר מתוך דבר.

ובחזרה לפירוש רש"י. מי שמלמד את חברו תורה, כאילו ילדו. הלידה היא הניתוק הראשון מן הילד. הוא פורש מלהיות חלק מאמו, ומתחיל לחיות כאדם עצמאי. בהקבלה לכך, מי שמלמד את בן חברו, לא רק לדעת, אלא גם להבין, מכין אותו לחיים עצמאיים, בהם לא יצטרך לחזור תמיד אל המורה על מנת לשאול ממנו מה לעשות, אלא יוכל לנתח זאת בעצמו. בדרך זו, נוצר אדם חדש, ולא עבד מחשבתי, הכפוף לחשיבה של רבו בכל דבר.

בתקופתנו, בה יש המעודדים להרבות בשאלות, ולהמעט במחשבה עצמית, כדאי להדגיש את התלמוד היוצר בני אדם, ולא להסתפק בשינון המשנה.

שבת שלום
יעקב (יוקי) מאיר